

שאלת רש"י

כ"ט ת"ת (ת"ת) אר"י

2303

1) מה שאלה א"י במעמדות
בראשית וכו' מנהגי מילי אד אמי אלמלא
מעמדות לא נחקיש שמם וארץ שנאמר
אם לא ברתי יומם ולילה חוקת שמם וארץ
לא שמוי וכו' וראוי ד' אלהים כמה ארע

כ"י ארשנה אמר אברהם לפני הקב"ה רבשע אמר לו לא אמר לפני רבשע
ואתה עושה להם כבוד המבול וכדור הפלגה אמר לו לא אמר לפני רבשע
במה ארע אמר לו קחה לי עגלה משולשת וכו' אמר לפני רבשע תתח בומן
שכית המקדש קיים בומן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם אמר לו
בבר הקב"ה להם סדר קרבנות כל זמן שקראין בהן מעלה אני עליהן כאילו
מקריבן לפני קרבן ומחל אני על כל עונותיהם

ד"ט טוב קעט תהגוים (ט) (ח) פכנה, מהרבות
(כ) גלא פנה: ה"ט טוב לומר (ט) (י) פרשת העקדה ופרשת המן 'נאשרת הדברות, * ופרשת עולה ומקחה
(ח) (ט) ושלמים (טו) וזשאת ואשם. ה"ה: ודקא קתידי מתר לומר עשרת הדברות בכל יום, אכל אסור

לאקום (ט) (יח) (טו) קצבור (חסר הרשבי"א סימן קס"ד): ו' סקליות הקרבנות לא יאמר אלא (ט) (יח) פיוט
(ועז) לקמן סימן ס"ו קצ"ד י"ג): ו' קלסיום פרשת העולה יאמר יהי רצון מלפניך שיהיה זה השבוע
יקבול קאלו הקרבתי עולה, וכן יאמר אחר פרשת המנחה והשלמים, מפני שהם (יח) קאים
(ט) (יג) קרה: ח' יאמר (יט) עם הקרבנות פסוק (יח) (יח) (כ) וקחט אותו על נרך המזבח צטורה לקני
ה" (ויק"ט ב' ט'): ה' ילש נהגין לומר פרשת הקיור ואחר כך פרשת תרומת הדשן, ואחר כך פרשת
התמיד, ואחר כך פרשת 'מזבח מקטר קטר' ופרשת סמני הקטרך וצטייתו:

2) Via
100

3) חינוך מלכה ב

ההיא קנדר הנקמות אטר שלא יתקלם נק הוא
לברו. ועל פן נקטנה לקסת גוף קשר קמותו
ולקביאו אל המקום הנבחר לצלוי השכל ולשרפו
שם ולתשכים זכרו, קליל יהיה, לא יזכר ולא
ישקר פחת גופו, כדי לציר קלבו ציור טוק
שכל ענינו של גוף קלי שכל אבר וכל לגמרי
ורשפת קטלקו בגשם המפסקלת שתנוו קאל שהיא
קנחת לעולם, וגם לגוף השתף צמה יש קיום
בתחיה בקטמה קלכתו בצמחה, קלומר שיאמר
מן הטקא וקבצעי ננפשו ציור זה, וזהו פן
הטקא תרבה, והקטיסה התורה שבמפסשה תגדול
הנה ובהקפמת עושהו שיתגנם על חסאו כלב
וינפשו, תכפר אליו שנגחו, אכל הודונות לא
תפיק לכפרם דמיון זה, כי החוסא קמור לא
יכח דקמיונות ודברים, שבת לנו קטלים (מטלי
כ"ג), ואל יקשה עליך דנקטת טעם זה איך נביא
קרבן נדכה לעולם, כי טעמנו זה קבל גם
הקרבנות, שאחר שאמרנו שהקרבן דמיון להשפלת
הגופות ולעלוי הנפשות, אף גלא טקא ידוע
יקרא בו המקריב תוצלת לקסת המוסר, וקארפון
יצואול שושלת חי אל-מקום הנרנן והפליון
נאמר בקשט הענין לכל יבמה החוסא הנמור
שאחר שתקבל נפשו עגש על חסאים, הנשוב
לצמוד בקמם השוכים או תהיה לה השפלות
וטובה קצת נאפלו יתיה קרבנם קו-והט ונכריי,
דכמו שהוא רואה כל-משנה קלה שיש לגוף
הנהקסה שהוא לדמיון גוף החוסא השפלות קצת
בית השם יתקנף באטר שנשאר שם קצת
השכפה לא יוציאווה פן הנית צד אטר זמן
הקצה, על-פן פשציר הטי הנושא כל-הקולנות
יראו קמו כי החוסא שצונותיו קרבין קמו
האפיקורוסין ושקפרו בתורה ובתחית הפמים
וקל-המצרים לישראל בקלל, לא יראו בסובה
לעולם וחולקתם לא תמנת ואשם לא תכנה,
בפסשה השציר קנשאו רמיי קולות קל ישראל
לא לשלף לגמרי אל ארץ זונה, לא יפוצא בית י'
ונהו שאמרו וזכרונם לקרנה, כי קשה שישראל
קרבין, לא הגיע למצי קהר צד שנצפה אברים
אברים, להודיען דמיון החוסא הנמור כי פן
יאבד מהנה ויהיה קלה כליון נמור, למצו ילמרו
ויקחו מוסר ויישיבו ברכיהם, וזהו הסימן הטוב
להם, שאין מלמור מוסר אלא האיהב, כמו שכתוב
והאבנו שחרו מוסר (מטלי י' כד), וקצין חלוק
ההיא קנדר הנקמות אטר שלא יתקלם נק הוא

1 ונתנת השעם טנה קענין הנית תחוב אותנו גם
כן לסמך של השעם טנה קענין לפי השפט
ענין הקרבנות ושבת עובדו ובלים יקרים ידועים,
קלא אמרנו כי קצרי הלקבות תליון אטר הפעלות,
ועל-פן כי נחשא איש, לא יסתר לפי יפה כדבר
שקתים לך, שיאמר גינו ולתל, טקאחי, לא
אוקיף עור, אכל בפשוחו מפשה גדול על דבר
טקא, לקסת ממקלאותיו צחודים וקטרם לתביאם
אל הנית הנכין אל הפהן וכל הפפשה הניתוב
קארקני החוקאים, מתוך קל הפפשה הנדול שהוא
יקבע ננפשו רצ הטקא ויפגע סמנו טעם אטרות,
יקעין טעם זה קמאחי להרמב"ן וזרונו לקרנה
על צד השפט שקמב (ויקרא א' ט) קשם אטרם,
ונה לשוננו כי בצבור שפפשה קני ארם נקמרים
בפפשה וקדבור יקטפשה, צנה השם יתקנף כי
כאשר נחשא נביא קרפן וקמף עליו דיו קנגד
הפפשה, ויתנה קפיו קנגד הדבור, וישרף באש
הקרב ונקליות שהם קלי הפפשה והתפונה,
יקרעים קנגד דיו ונליו של ארם העושים קל
מלאכתו, ויורק קדם על הפנפס קנגד דמו קנפשו
קדיו שיתחב ארם בפשוחו כל אלה כי טקא
לאלהים בגופו וקנפשו, וקמו לו שיפפך דמו
וישרף גופו, לולי סדר תבורא שלקח סמנו
תמורה נכסר - הקרבן, שיהיה דמו פחת דמו,
נקש פחת נפש ונאשי אבר הקרבן קנגד ראשי
אבריו, והקמות להקיות קטן מורי התורה שיתפללו
עליו וקרבן הסמיד בצבור שלא ינצלו הרבים
מקטא תמיה, ואלה דברים מתקבלין מושכין
הלב קדברי הנה, צד קאן, והארץ הוא עוד
קענין, וקמב, ועל דרך קממת יש בקרבנות סוד
נקלם וכו', כמו שכתוב קפושיו קטרשת, ויקראי,
ועוד נוסף קדברים על צד השפט, ונאמר כי
סנה השרש צננו קאל להקריב לעולם סנהקרים
שלב קני ארם חומי מקם קמו השקר ותיין
והפת קדי שיתעורר הלב יומר עם העסק קמם,
ולפני סוב לקביא קפפט קמחו אשר צניו וקבו
עליו כל היום, ועוד יש התעוררות אחר ללב
קרבן הקמות קצד דמיון שגוף קארם והקמתה
ידמו קכל קענייתם, לא יתמלקה, רק שפנה נפון
ההיא קנדר הנקמות אטר שלא יתקלם נק הוא

1

וְיִסְרֹף פְּרִשְׁתֵּי בָרִים, אִם גִּאֲמֵר לִי הַשָּׁשֶׁט שְׂקִיָּה
 כִּן לֵהִיחַ מִחֲשֶׁבֶת עֵינֵיךָ כִּכְנֹתָ אֵל הַעֲבֹדָה
 הַבְּרָא, כִּי הַמְלֻאָקִין יִכְרִיחוּ כִּיּוֹן הַמִּחְשָׁבֶת הַדְּבָר.
 לֹא נִפְלָה קִדְיֵנו בְּךָ דְבָרֵי נִצְרוֹת, וְכָלֵל הַדְּבָרִים
 כִּי גַם בַּשָּׁשֶׁטִים לֹא נִקְצָא יְדֵינוּ וְנִדְלִיט אֱלֹהֵי
 סַעַד הַמַּקְרָלִים, וְנִאֲלִיקֵם וְנִכְרַע אֲפִים וְיִשְׁתַּחוּ לָנוּ
 כָּל אֱלֹהֵי הַעֲיָנִים, וְאוֹלָם אֵין לְקִרְוָנוּ סַבֵּת
 הַקְּסִילִים כְּהוֹצִיאֵנוּ כָּל רוּחֵנוּ בְּדָבָרִים, כִּי בַסֵּלֵת
 רַב — קַעֲס־אֲכָר נִקְצָא לְעִתִּים, גַּם כִּי רָאִינוּ
 לְרַבּוֹתֵינוּ וְכִרְוֹנֵם לְכַרְכָּה כִּיּוֹצָא בְּדָבָרֵינוּ אוֹמְרִים
 שְׂאִמְרוּ דְבָרֵינוּ סוֹסָה (סוֹסָה יד א) הִיא עֲשֵׂתָה
 מַעֲשֵׂה כְהֵפֶה — לְפִיקֵךְ מִקְרִיב שְׁעוֹרִים, וְיִקְרָבֵנוּ
 מִצָּרַע, הוּא עָשָׂה מַעֲשֵׂה פְסִים — יִקְרִיב עֲקָרִים,
 וְיִדְוָקָה לְזֶה אָמְרוּ וְכִרְוֹנֵם לְכַרְכָּה כְּעֵינֵינוּ הַנְּדָה
 (סוֹסָה לא א), מִסְּנֵי קָה אָמְרָה תוֹרָה לִישָׁב שְׂבָעָה
 נְקִיִּים? שְׂמָהּ תִּכְיֶיךָ עָלֵינוּ יְיָהּ, וְיִבְרָאָה שְׂאִין
 כָּל זֶה לְבַעֲתָם מְכַלִּית הַכְּנָה בְּדָבָרִים בְּךָ לְהוֹדִיעַ
 כִּי עֵינֵינוּ הַמַּעֲנָה יִסְלַל הַרְבֵּה רַקִּיּוֹם מִלְּבַד עֲקָרִים
 דְּוָלִים וְנִזְקִים.

(4) תעך מע

(6) ה' ע"מ

(5) ע"מ

א וקבעו לשנות משנת איזהו מקומן (ובחיים פיה)
 וברייתא דרבי ישמעאל של שלש עשרה מדות
 אחר פרשת התמיד. משום הא דאמר רב ספרא
 (6) לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד ופרין
 ומי ידע כמה חיי ומשני לא נצרכה אלא ליומי (א) (ב) שצריך בכל יום לתמוד
 (7) נבל כלולה מתקרא ומשנה ותלמוד דלמדה כלי מול מכולם: וכתב הרא"ש (רי מכתב (ב)
 שמיקט לשנת פרק איזה מקומן לפי שאין בכל אותו פרק אן מתקרא והיא משנה גדולה למשה מפני עכ"ל:

אך פתח חסל מועד יקריב אותו ללכונו לפכי ה' נכס"י
 יקריב צעל כרחו ונלמד שכופין אותו יכול צעל כרחו
 נלמוד לומר ללכונו הא כילד כוסין אותו עד שיאמר רולה
 לוי ויל' הקרה וסחיתה סקדוקים כך סנה סדר נכסר
 ופוסק חעיד רק נגשמיות וכו' עורכל ומועצע צו כ"כ עד
 חס כל משקו ועגמותו ואם יאמרו לו לך עוסק בחורג
 ועבודתו כחו ז' נכסר לו כי אינו רואה שם אף אחד
 אשר ישפוט צדקנים סאלו בחורג ועגמה אפי' רק שעה
 אחת בק עומדים יומם ולילה צענודם צנית ונכסה אין
 לו שום רלון וכע"פ נחורם ולחעודם חבל אס צול יצח
 וינשלתה עיר סקודס עיר גדולה לאלקיס כלילת יומי
 מנחת כל סלחן נכחי צגרים ערצית העס צהונס ועסרס
 וגדולחס אשר חעוס יסעס על כל זס על גדולת סעיר
 ואכסיה חורי ארן וסריס בגדולחס אפי' עמן עכנה לא
 ראה נכסר אשר דר צו וכעולס חרס הכל לפכיו ורואה
 שכל אלו רק חוכה וענדה כל עגמחס ונחס יחכצדו
 ואס הולך ועלס ועלס בקודס לפי ה' ללחס מועד ומסכן
 ורואה עס הכסכים עשרתי ה' אשר כל היום כולו רק
 צענודם סקודסס עגמחסס ועיונס ונחורמס ה' מחולחס אשר
 יורו סכסכים סלויס דנר חוק ומספער לישראל ורואה
 ססנהדרי סגדולה עיני העדס הנה אשר כל אחד ואחד
 דבק רק צה' כל היום וסככינס חופספת על רלסס ורואה
 סכסכים סלויס צצגדיסס צגדי סכונס אשר עליהס וקדושחס
 עליסס ונפער קדושת עקוס סעקדס מלמד סהעקוס גורס
 לו ססחפעלות כ"כ אשר רגשי לבדו יסעיק צו ולצו כככור
 יסעס לסחקרב לס' חלוקיו ולחורכו ולעצדחו לעצדו כלצו
 עלס ונכסס ספילס ולסיות עמר חחס בסות בגלי ססכמיס
 והלעידיסס וכני אהק סכסכים סמסומיס מורי סחורה
 ולא קרצו אשר יקריב לפכי ה' ללכונו הוה צשמחה
 רנה רק עד סמוניע סמה וסכסר אשר דר צו ונכעוריו וכל
 עיוכיו ועסקיו רק צגשמיות ולא ראה דנר מכל העניכיס
 סאלו מיומו מסס יציאו אותו צעל כרחו כמוכס וכלונס
 חבל כאשר יצאו אל הקודס סכימס וירלס כל אלה נכשות
 קודס צו לו יעספס הכל מלכונו סטוב צלחסס רנה וס אל
 פתח חסל מועד הייכו עד פתח חסל מועד יקריב אותו

(7) אצנים לעירה

(8) א"ת

וסמך. בכל כחו היה סומך (ביצה י"ט
 וע"י ברש"י שם) ואילו בסמיכת חכמים
 (הגלמדת מהאמור למשה: קח לך את
 יהושע... וסמכת את ירך עליו" —
 במדבר כ"ד י"ח) כתב הרמב"ם (פ"ד מה'
 סנהדרין ה"כ), שאין המסמך צריך לנגוע
 בידיו בסמוך, ומה בין סמיכה לסמיכה?
 וי"ל שלפי שהתוסא חסא בכל כחו'
 והרתיח רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו לעברה,
 — צריכה גם התשובה להיות "בכל כחו",
 וסמיכה כזאת אומרת לו: שחיי סמוכים
 מצתה על קרבנו, וזבא תחתיו לשחיטה
 ושדפה, ובזכות זה יבנס לחיים טובים,
 אבל חכמים סומכים לא בחיל ולא בכח כי
 אם ברוח ה' צבאות, כאמור שם: איש
 אשר רוח בו... ונתת מהדרך עליו".
 וסמיכה באה כדי שתהי' לסמוך סיעתא
 שמיא לכרין ואמת ודעת ישרה (ועמיד
 שם), ואין מקום לנגיעת גוף בגוף בדבר
 רוחני ולשון "סמיכה" מושאלת בדבר הזה
 לעורר את הסמוך לתשובה, בשעה
 שמשדרין עונותיו למחול, וכאמרם ז"ל,
 אין אדם עולה לגדולה, אלא איכ מחלין
 לו על כל עונותיו (סנהדרין י"ד).

(7)

עקב ענוה יראת ה' עושר וכבוד חיים¹. שלמה המלך עליו השלום [הודיענו בפסוק הזה שבמדת הענוה יש כמה מעלות טובות נקשרות עמה. ועל דרך הפשט באור הכתוב כי השכר והתועלת המגיע מן הענוה בעולם הזה הוא ארבעה דברים. והן: יראה וצושר, נבחר חיים, כי מדת הענוה היא מדה גופנית בחברת הבריות, והוא שיהיה האדם ביישן וסלקן, מכבד הבריות ומדבר בטובתן, ויהיה שומע עלבונו ושוחק. מתוך המדה הזאת הגופנית יעלה האדם למדת היראה שהיא מדה שכלית ויבא גם כן לידי עושר, כי בעל הענוה² הוא שמח בחלקו, וידוע כי הוון עתק ימצט בעיני האדם עם הגאוה ויספיק לו מעט³ עם הענוה, וכיון שהוא מסתפק במעט ואינו מתאוה אל היתרונות והוא שמח בחלקו הנה זה עושר, וכמו שדרשו רבותינו ז"ל⁴: איהו עשיר השמח בחלקו. ויבא גם כן לידי כבוד, כי כשהוא נמנע מהתאוות והוא שפל רוח ויספיק לו מה שצלה לחלקו הנה זה לו כבוד, והוא שכתוב: ושפל רוח יתמוך כבוד⁵, וכתיב: ולפני כבוד ענוה⁶, כי מי שיש לו כבוד מדת הענוה קדמה לו כבוד, ויבא לידי חיים, כי המתאנות אל היתרונות הנה הוא דואג כאשר לא יעשר⁷ ולא יקום חילו⁸ כתאות נפשו, חיוו חיי צער על שלא השיג כל הצצה והדאגה מקצרת החיים⁹, נמצא מצטער על עולם שאינו שלו¹⁰, אבל השמח בחלקו לא דאג על מה שלא קנה וימלט מן הדאגה ויחיה חיי שלווה. ועל דרך המדרש¹¹: **עקב ענוה יראת ה'**, מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב¹² לסוליתה¹³, דכתיב: ראשית חכמה יראת ה'¹⁴, וכתיב: עקב ענוה יראת ה'¹⁵, עשו¹⁶ מלת עקב מלשון עקב, ולמדנו מזה כי מדת הענוה גדולה מן החכמה, כי היראה שהיא בראש החכמה הלא היא עקב לרגלי הענוה, וידוע כי לכל מדה שבמדות יש שתי קצוות, קצה ראשון וקצה אחרון, ועוד יש שלישי והוא המצוץ, ומדת הענוה היא ממוצעת כי היא אמצעית בין הקצה הראשון שהוא הגאוה והקצה השני שהוא השפלות, והנה המצוץ בכל המדות הוא הדיבר הבינוני והטוב לאדם שיבור לו ושיתנהג בו ושלא יטה לאחד מהקצוות שהוא דבר רע ומר¹⁷, ועל זה אמר שלמה המלך עליו השלום: פלט מעגל רגלך וכל דרכיך יכוננו¹⁸, כיון בזה להזהיר את האדם שידריך את עצמו במצוץ שתי הקצוות, כלשון הפלט שהוא ממוצץ בין שתי הכפות, שהם בשוה ואינו יוצא לתוך, ואז יכוננו כל מדותיו, כי הוא דרך הישר ללכת בו, וזה שהוסיף באור ואמר¹⁹: אל תס ימין ושמאל²⁰, כלומר שילך באמצע ולא יטה לאחת מהקצוות, אבל במדת הענוה²¹ והזהירו בה שיטה האדם את עצמו אל הקצה האחרון שהוא מדת השפלות ולא יבחר להשאר בדרך המצוץ מן יתקרב לגבול הגאוה שהיא המדה המגונה המזקת האדם והמסרדת אותו בגוף ובנפש מן החיים המקריים ומן החיים הנצחיים, ועל זה אמרנו ז"ל במוסרם: מאד מאד הוי שפל רוח²², וכפלו הסלה באמרם, מאד מאד²³ ללמד דעת, את העם שיטה עצמו אל הקצה האחרון שהוא השפלות לפי²⁴ שמדת הענוה מפוארה ומעולה ומעלתה עצומה ומפורסמת לעין, לכך הוזכר דוד המלך עליו השלום על עצמו: לב נשבר ונדכה²⁵, ואע"פ שהיה מלך גדול ונביא, וגדול שבשבעים זקנים, וכענין שכתוב: יושב בשבת תחכמוני²⁶, הפליג על מדת הענוה וקרא עצמו: לב נשבר ונדכה, וכן מצינו במשה רבינו ע"ה שהיה ראש הנביאים כלם ולא שבו הכתוב בשאר המדות העליונות שהיו בו רק במדת הענוה, והוא מה שאמר: האיש משה ענו מאד²⁷, והזכיר מאד²⁸ לבאר כי משה רבינו ע"ה לא רצה לעמוד על המצוץ בלבד שהוא לשון ענו, אבל הטעם עצמו מן המצוץ אל צד השפלות ועל כן הזכיר מאד²⁹, ומכלל צנותותו ושפלותו³⁰ מה שמצינו שלא רצה לבא אל אהל מועד בעוד שהיה תאהל קטן ומכוסה בענן הכבוד, כענין שכתוב: ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן³¹, ואע"פ שכבר נאמר לו מפי הגבורה: ונעזתי לך שם דברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרוכים³², לא ערב את לבו³³ לבא אל אהל מועד, לא להתנבא בתוכו ולא להתטלל ולחקריב קרבן צד שנתן לו הקב"ה רשות וקראו, והוא שכתוב וקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר.

9

5 קלוי
הקצרה
הפסוק

16

21

26

31

36

41

10

11

טור אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנ"ו
עון שאם אין לו מה יאכל העוני יעבירו על דעת קונו ומ"מ לא יעשה מלאכתו עיקר אלא עראי ותורתו קבע כמו שמצינו בחסידים הראשונים שהיו עושין מלאכתן עראי ותורתן קבע וזה זה נתקיים בידן כי אין מעצור לה' להושיע ברב או במעט וישא ויתן באמונה ויזהר מלהזכיר שם שמים לבטלה שבכ"מ שהזכרת השם מצויה מיתה מצויה ומאד מאד יזהר אדם בענין השבועה שהרבה הפליגו רבותינו בענין שבועת שקר ואפילו לישבע באמת ר"ל

טור יורה דעה הלכות רבית סימן קס"ו
רבית הואיל ואתא לידן נימא ביה מלתא מאד מאד צריך אדם ליזהר באיסור רבית וכמה לאוין נאמרו בו ואפי' הלוה והנותנו עובר משא"כ בשאר דיני ממונות שאם אדם רוצה ליזוק בנכסיו רשאי אבל מפני רגילות החטא מזהיר גם בלוה וכן בערב ובעדים ובכל המתעסקין בדבר וכל הנותן ברבית

3

לאמר, אינו כדרך אנשים, כי אם מה שראוי להם
 לאמר, נפש כי תחטא בשגגה. והוא, כי אין זה
 לו, כי אם שגם בלא דעת נפש לא טוב. שאם
 יחטא איש שוגג, אין זה כי אם שנפשו לא טובה
 היא, מאיזה עון שעשה תחלה, ואותה עבירה
 גרמה לו זאת. והוא כי אשר אין בידו עון אשר
 חטא אין שוגג בא על ידו, כי הוא יתברך אפילו
 בהמתם של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על
 ידם צדיקים עצמם לא כל שכן. והוא מאמר
 הכתוב (שמואל א, ב ט) הגלי חסידיו ישמור,
 והוא מאמר רבי מאיר (אבות פירק' משנה א)
 על העוסק בתורה לשמה ומרחקתו מן החטא.
 וזהו מה שראוי לאמר, הוא נפש כי תחטא
 בשגגה, מהיכן נמשכה לו תקלה זו, הלא הוא
 מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ונעשה מאחת
 מהנה, כי אשר כבר עשה אחת מהנה, גרם לו
 תבא תקלת שגגה זו מתחת ידו.

(ב) אמנם הנה כוננו יתברך להעיר און עם
 בני ישראל הקטנים עם הגדולים. ישמרו פן
 ואל יאמרו ללבכם, אם הפצא תמצא בידם
 חטא שוגג, ברוך ה' נאעשיר. כי לא ברשע
 ולא בפשע פעלתי עולה, ולא אתעצב אל לבי
 על שגגה שיצאה מתחת ידי ואנכי לא ידעתי.
 ואנכי אדם ולא אל, שלא אוכל להתעלם או
 לשכוח, כי דרך אנשים ל'. וכל עדת ישראל
 ישגו כי השגגה מצויה בכל אדם. והנה יהיו
 הדברים האלה שומה בפיהם ובלבם, להקל
 מעליהם אשמת דבר כל עון שוגג. ולא מוצר
 הוא, כי קו לקו הלוך ילך ונפשט ינו בכל
 מצות ה' אשר לא תעשינה ואשם. על כן למען
 ולבעבר הסיר חוצה זו מלבנו, בא האלהים
 ויאמר דבר אל בני ישראל לאמר נפש כו.
 לומר, הנה ידעתי דרך אנשים, שהוא לדבר
 ולומר כי יחטאו שוגג, מה עשיתי וכמה נחשב
 הוא, כי לא לבי הלך במעשה הרע. ואם נעשה
 ולא מלבי, מהכל ימעט חטאתי זה. על כן וידבר
 ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל לאמר,
 כלומר דבר אל בני ישראל כי מה שראוי להם

19

סיפר הנאון ר' יוסף חיים זוננפלד, שמעתי ממורי ורבי הכתב
 סופר ז"ל, כי בצעירותו היה נוכח כאשר באו לפני אביו מרן החתם
 סופר ז"ל שני נגידים מראשי הקהילה בפרשבורג, ואחד מהם פרץ
 בבכי מר וברמעות שלישי... הם עסקו ביצוא ויבוא סחורות מאירופה
 למזרח הרחוק, נסעו עם אניה מלאה סחורה, בדרכם אירעה סערה
 בים ונאלצו לעגון במדריד שבספרד. היות והגיעו שלא כמתוכנן ולא
 היתה בידיהם אשרת כניסה, התעורר חשד שהסחורה גנובה, ועיכבום
 במקום עד לבירור הענין, לעומת זאת לא יכלו לאסרם בבית הסוהר
 ללא סיבה מספקת, לכן החליטו פקידי המכס שבינתיים כל אחד יקח
 אחד מהסוחרים לביתו.

20

|| הם היו מבוהלים ומוראגים, היות ועדיין היו קיימים חוקי
 האנקויזיציה בספרד, וליהודים לא הותר לשהות במקום, ואם ח"ו
 יגלו שהם יהודים חייהם בסכנה, לכן החליטו להסתיר את יהדותם.

המארח הראשון הכין לפני האורח ארוחת ערב, כשניגש לשלחן
 הבחין שהאורח רועד וחיוור. הוא הבין שהוא יהודי וחושש ממאכלות
 אסורות, קרא לו לצאת עמו לגינה, הראה לו במקום סתר שיש לו
 סכין שחיטה כשר, וגילה לו שהוא מצאצאי אנוסים ושומר תורה
 ומצוות קלה כבחמורה, לשמחתו לא היתה גבול, וכל הלילה בילו
 יחד בדברי תורה. לעומתו השני נכשל באכילת נבילות וטריפות,
 בהסתמכו שזה מצב של פיקוח נפש. לכן בא לרבו החתם סופר
 לשאול, מדוע לחבירו היתה סייעתא דשמיא להשמר, ואילו לו לא.

ענה החתם סופר ואמר: קבלתי מרבתי שכל הגוהר בכל יכלתו
 מאיסור, מן השמים שומרים אותו שלא יכשל אפילו בשוגג ובאונס
 (שלי"ה הק' שער האותיות ערך קדושה).

בודאי חברך נזהר כל ימיו לכן שמרו עליו מן השמים, אולם אתה
 ולזולת פעם באיסור נבילות וטריפות, לכן לא היתה לך סייעתא
 דשמיא להנצל. אותו נגיד היה תקיף, וטען, רבי כל ימי גוהרתי בקלה
 כבחמורה. החתם סופר חזר ואמר, לא יתכן, נסה להזכר. לבסוף נזכר

5

שבצעירותו למד הלכות טריפות, ופעם התעוררה שאלה בביתו, ושאלו למו"צ והטריף, הוצאתי שולחן ערוך יורה דעה ועיינתי, ואמרתי לבני ביתי, בשלו את זה, ואני אוכל... אמר לו החתם סופר, נו הנך רואה... הרי חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר, חולין מד, ב, וכן נפסק בשו"ע יו"ד רמ"ב סעיף לא).

21

1 | הרבנו של עולם מונע מאתנו שנעשה
שערים בדרך החיים שלנו, אינו
מבקש דברים גדולים, נפש כי מקריב עני
מביא מנחה, דבר קטן אבל הוא עם הנפש,
עם כל הלחן ובאמת, כן בדורות הללו שאנו
ערים בדעה רוצה מאתנו הקב"ה דברים
קטנים, דברים שיכולים לשנות, דברים
הקרוצים ביותר אל האדם. רבי ישראל סלנטר
ז"ל אמר פעם בימי אלול, ליתא בגמרא
(מנחות מג, ג) גדול עונשו של לזן יותר משל
מכלת, שזה דומה לחוסם של קיץ חה של זה,
וביאר שהכוונה היא שטיט הרי הוא קמוץ
לאדם, מונח תחת לרגליו, נוטל מעט עפר
ומים ועושה חוסם, ועל זה מובעים את האדם
ביותר, הדברים הקטנים שהם ביד האדם
לעשותם, שיעשה אותם באמת, ויתעורר לשנות
דברים אלו לטובה, והקב"ה ישמע שועמנו
ויזיל אותנו מכל גזרות רעות, ויגאלנו מגלותנו
ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ במהרה.

22

6